

УКРАЇНОБЬКІ ХРИСТІЯНОБЬКІ ВІСТІ

UKRAINISCHE CHRISTLICHE
NACHRICHTEN
UKRAINIAN CHRISTIAN NEWS

Рік III.
Jahr. 3.

Лютий 1965.
Februar 1965

Kennzeichen B 21954 F

Ч. 1.
Nr. 1.

Новозбудована українська гр. католицька Церква під покровом Матері Божої Неустаючої помочі в Торонті

За благословенням Кир Владики Ізидора а старанням будівельного комітету під проводом пароха о. пралата Петра Каменецького, священника-будівничого о. Ярослава Бенеша і отців о. Степана Хабурського, о. Маріяна Цурковського станула найкраща

українська католицька церква в світі. — Будову в стилі козацького барока виконали інженери Вп. Євген Грень і Р. Думин в роках 1962—1964.

Вмуровання таблиці наступило дня 30. 9. 1964 р. при великому здвизі народу.

Величні Дні в Римі

Рівночасно в одному тижні відбувалися врочистості так з приводу 50-ліття священства Кир Івана Бучка, як з приводу назначення митрополита Кир Йосифа Сліпого Кардиналом.

В дні 21. 2. 1965 відслужив митр. Кир Йосиф в храмі св. Петра перед престолом свц. св. Йосафата торжественну Сл. Божу на інтенцію Ювілята Високопреосвященного Кир Івана і сказав привітальне слово.

Приявні були Українці, що живуть в Римі і приїзні з за океану.

В дні 25. 2. 1965 відбулося запряження Кардинала — Митрополита Кир Йосифа wraz з другими Кардиналами.

В дні 25. 2. 1965 з полудня відбулася авдієнція у Святійшого Отця Павла VI. приявних українських делегатів з Європи і з за океану, на якій наш Кардинал висловив вдячність Апостолській столиці за його вивиснення.

У відповідь сказав папа Павло VI. до зібраних в числі около 400 промову, навіяну теплом і любов'ю

до українського народу, взиваючи витривати у вірі, а час визволення напевно надійде.

При тому згадав про ті часи, коли Українці змагалися в обороні Львова і західних областей, про що йому було тоді відомо.

В дні 28. 2. 1965 відбулася велика Академія в честь Кардинала Кир Йосифа в салі малої Семінарії, на яку прибули всі приявні в Римі Українці і делегати. Можна було бачити Митр. Кир Максима з Вінніпегу з чисельною делегацією, Кир Ярослава із Чикага, редакторів наших щоденників в Америці і поодиноких громадян з за океану. Також був приявний провідник націоналістів Вп. Ленкавський. Були теж два владки з Мінхену і Лондону та ген. вікарій Василик з Франції. Не було лише представників Укр. Хр. Руху.

На увагу заслуговує привітальне слово архепп. Кир Івана і відповідь Його Еміненції Кир Йосифа.

Була це зворушлива хвилина з приводу так рідкої події.

Третя сесія Другого Ватиканського Собору

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ВЛАДИК

Третя сесія почалася урочистою Сл. Божою в послуженні Папи Павла VI і 24. видатних церковних достойників. Приявних було 2500 соборових Отців, у тому 3. українських митрополитів, 2 архієпископів і 14 єпископів, приналежних до української католицької Церкви (бракувало лише владика Кир Івана з Австралії) а також 70 спостерігачів з цілого світу.

Зі спостерігачів слід відмітити трьох представників царгородського патріярха Атенагораса, двох московського патріярха, одного відпоручника сербської православної Церкви, двох представників Александрійського патріярхату і представників протестантських церков, а також англійської. Не було лише представників українських православних церков, що нас Українців могло найбільше здивувати.

При цьому слід згадати, що вже на попередніх сесіях впадали в очі порожні місця, призначені для наших православних Владик. А коли минулої сесії на один день в Соборі з'явився лише один архієпископ Мстислав, православне громадянство осудило його виступ і мало що не позбавило сану владика.

Заходить питання, чому наші православні не взяли участі як спостерігачі, хоч від українських католицьких Владик наспіли запрошення — подібно, як від Собору. Всякі згоди і здивування, поміщені в «Нашій Меті», необґрунтовані.

Зате з певністю можна твердити, що тут у першій мірі грає велику ролю велика ненависть до Апостольської столиці, перейнята від Москалів (віде митр. Огієнко) з тією різницею, що Москалі, хоч і ненавидять Папу римського, проте взяли участь, а в наших православних грав комплекс меншевартості і боязкість.

Другою причиною відсутності православних владик була певного роду амбіція, що тільки вони репрезентують українську віроповідну громаду і як такі не можуть входити в зв'язки з українськими католицькими владиками. Розуміється це твердження нічим не обґрунтоване, бо вони як втікачі зі своїх кафедр, не можуть бути навіть представниками своєї церкви, не то що всієї віроповідної громади. — У протилежності до українських католицьких владик, які не покинули своєї резиденції, хоч знали, що жде їх Сибір і каторга.

А третьою причиною, не менше важною, є те, що за їх протирелігійне а одночасно протинаціональне становище, ніхто їх не притягає до відповідальности, через що вони такі бундючні; а їх погляди поділяють наші ліберали — гр. католики і націоналісти, які їм всі промахи дарують!

На чолі ненависників стоїть митр. Огієнко, який свій престіл в Холмі завдячує Галичанам. Не було б їх, холмська кафедра була би не обсаджена Українцем. Той самий, якого протегував наш Митрополит Кир Андрей, той, який користав з великих субсидій нашої Церкви.

Нашим націоналістам краще всміхається автокефалія на Рідних Землях, яка була б залежною від української влади, а не від чужого центру. Того заміту не бояться ні Іспанці, ні Португальці, ні Німці, ні Італійці, ні Французи, лише ми, хоч ще держави не маємо!

Цей аргумент хоче вибити з рук автокефальників наш Митрополит-Ісповідник ставлячи внесок на крєовання українського патріярхату. А це означало б, що українська Церква була б залежна від патріярха а він від Папи. В той спосіб була б зреалізована ідея ще з часів митр. Рутського і митр. Могили.

Крім цього наші єрархи уважають, що причиною неприязности православних владик на Соборі є неприхильне ставлення західного світу до сходу. Тому висловилися наші Владики як Кир Володимир, Кир Андрій Сапеляк, і Кир Андрей Роборецький, що причиною цього є латинізація нашого обряду дарма, що це «темні пассати» і це сьогодні пахне ана-

хронізмом! Сьогодні Польща нам не страшна а що більше ми за часів Петлюри навіть з Польщею союз заключили (православні), зовсім не висуваючи так поважної причини взаємної анимозії.

Але добре сталося, що наші єрархи, також наш митрополит Кир Йосиф, висунули з історії наших взаємин питання латинізації, про що соборові Отці не знали.

Але повернувши до мерітум дебат на Соборі, Папа сказав, що «завданням церкви як цілоти, є стати обличчям до світу» і приєднати його до Христа. Нам треба пристосування Церкви до вимог і потреб модерного життя. Папа в своєму слові на відкритті третьої сесії Ватиканського Собору поставив отця завдання обдумати й запропонувати потрібні і корисні реформи у законодавстві Церкви, розуміється не порушуючи основ Церкви, покладаних самим Господом Ісусом Христом! Реформи стосуються лише того, що протягом історії могло Церкву віддалити від первісної структури. —

В схемі про Церкву схвалено засаду колегіальности у кермі Церквою, а це означає, що Отці станули на єпископальному становищі. Вся влада спочиває в руках Папи і єпископату, не порушуючи примату Папи.

Дебати мали два розділи: а) остаточна ціль Церкви і б) про Пресвяту Діву Марію, як матір Церкви. В останній випадку зарисувалися дві тенденції щодо признання Матері Божої, як опікунки Церкви. Польські владики були за повним визнанням її ролі в житті Церкви, а німецькі, з огляду на протестантів, радили усунути так поставлене питання. Розуміється, становище Німців не було правильне. Тоді забрав голос в дискусії сам Папа Павло VI. і під оплески приятих поручив цілій Церкві славити Богородицю як «Матір Церкви».

Дальші дебати велися над Схемою Східних Церков і для відновлення унії з ними. З тією метою схвалено великою більшістю голосів віднову патріярхатів у Східній Церкві. Є надія, що буде створений український патріярхат, а на його чолі ставби Митрополит-Ісповідник. Але цікаво, як поставляться наші православні, які цим питанням досі не занималися?

В дебатах над відновою патріярхатів не узгляднено цього, що упадок патріярхатів на Сході спричинили моххамедани а не латинники. Сьогодні східні Патріярхати, це малі оази серед музулманського світу. Навіть антіохійський патріярх не живе в Антіохії з браку вірних, а в Дамаску. Александрійський патріярх має заледви кільканайцять тисяч вірних, а єгипетський уряд чинить йому великі перепони в розвитку Церкви. А чи недавно не хотіли Турки обмежити владу Царгородського Патріярха Атенагораса, а навіть задумали були його прогнати з Царгороду. Тут причина зменшення вірних, а не в латинізації!

В цьому питанні над Схемою Східних Церков забрав слово як один з перших, Кир Максим. Він в своїх выводах так посунувся далеко, що за причину роздору поміж Церквами латинською і східною уважав латинників, а не Візантію, чи там Керулярія. Розуміється з тим становищем з нашого боку погодитися не можна! Наша Церква в Україні мимо цього звязків з Римом не зривала, колиб було інакше, тоді ми би всі були незєдинені! Нам добре є відомі ходи Греків, які хотіли накинути свою супремачію над нами і все нам своїх владик насилали!

В дальших нарадах станув Собор на становищі свободи релігії. Не тільки в країнах з християнською більшістю, але також у країнах з християнською меншістю. Наші владики обстоювали засудження переслідування релігії в країнах з безбожницьким режимом. А владика Кир Володимир поставив внесок поробити заходи перед Об'єднаними Націями та інтервенювати в справі переслідувань у тоталітарних державах, з окрема в ССРР. Тому не слушні є

В Твої руки Небесна Ненько!

Йдучи за бажанням Божої Матері з Фатіми Свя-тійший Отець Пій XII. посвятив дня 31. жовтня 1942 р. — у повному розгарі війни — Португалію та увесь світ Непорочному серцю пр. Марії.

За його прикладом пішли всі народи світу: В празник Непорочного Зачаття, дня 22. грудня 1946 р. ВисПреосвященний Кир Іван Бучко, Апостольський Візитатор для Українців в Європі виконав таку по-святу в імені цілої України після Архирейської Св. Літургії в Соборі св. Володимира в Парижі. —

За його понукою зложили подібні заяви посвяти всі наші Владики на чужині та всі наші парохії.

Небесній Неньці подобалося таке довір'я Христо-вого Намісника і наших Владик. Розвій нашої Церк-ви на чужині є доказом цього!

Тому й Редакція «Українських Християнських Ві-стей» бажає сьогодні дати доказ свого довір'я для Материнського Непорочного Серця Пр. Діви Марії і складає понищу заяву:

«Пресолодке і Пренепорочне Серце Марії! Ти лю-

биш нас всіх, бо Ти наша Небесна Ненька і Ти Ма-тір св. Церкви, що до неї належимо!

Наш журнал бажає прислужитись справі Твого Сина й тому віддає Тобі, як Матері дальше майбут-не нашого журналу. Покермуй його справами так, що б усе вийшло на більшу славу Божу і Твого Си-на. Візьми, як Мати, всі наші труднощі в свої добрі руки й помагай працювати для св. Церкви Твого Сина!

Ми заявляємо, що числимо тільки на Твою мате-ринську поміч, «бо не маємо іншої помочі, не маємо іншої надії, крім Тебе», як співаємо в нашому Бого-служенні в Твою честь».

«А що Ти та Твій Син були віддані в опіку доброго св. Йосифа, то й ми просимо Його тут на цьому міс-ці, що б опікувався нашим журналом. Ми певні, що Ти нас вислухаєш, тому вже тепер тут за це Тобі дякуємо, Непорочне Серце Марії!» —

За Редакцію «Укр. Християнських Вістей»
Д-р Володимир Мурович.

(Закінчення з другої стор.)

заміти «Гомону України», будьто би замало наші вла-дики обстоювали свободу релігії, бо вони вже від першої сесії домагалися усунення московських вла-дик а домагалися приявности Кир митр. Сліпого.

До становища наших владик приєднались карди-нал Відня Емін. Кеніг і два інші римські кардинали, а собор значною більшістю голосів виразно напят-нував дотичні держави. Наш митрополит Кир Йо-сиф домагався також осудження надужиття латині-зації у минулому, на які реагували лише Папи Рим-ські, а він мав на увазі латинізаційний похід на на-шу східну Церкву з боку католицьких держав.

У зв'язку з цим розвинулася дебата про схему екуменізму, чого очевидним наслідком була одно-згідність Собору піти на уступки Сходові, повертаю-чи мощі св. апостола Андрея грецькій Церкві. Так само щодо Жидів заняв Собор прихильніщу поставу.

Привернено також установу діаконату з причини браку священників. Рішено, що діякони можуть бути жонаті.

Одночасно що суботи радили наші Владики над зміною служебника, бо як відомо витворився у нас

двоподіл. Практикуючі християни стоять за задер-жанням літургійних практик, як це було в Галичині в наслідок постанов Замойського і Львівського Си-нодів, а релігійні індеференти — за введенням пра-вославного обряду. В наших церквах в Америці і Канаді далі відбуваються Сл. Божі за старим обря-дом тому, що як перше приймають св. Причастя, клячучи, причому задержано дзвінки в тих церквах.

З такою настановою треба нам рахуватись, бо, до речі, наші в краю теж є того самого переконання. На цьому становищі стоять відомі наші теологи, як о. Д-р Володимир Ковалик і о. Діонізій Кульчиць-кий. Зате можна би пропустити деякі ектенії, як зайві.

Реасумуючи про важні постанови, які вже схва-лив Собор, а також підкреслюючи тенденції до цер-ковного наближення, уважаємо, що Соборові нара-ди є далі в осередку світової уваги а релігійне посд-нання буде передумовою національного і расового порозуміння народів. Наші часи вимагають релігій-ної спаянності, потрібної до осягнення світового миру.

Соборовий коментатор.

О. Д-р Володимир Ковалик.

Письмо до української католицької єрархії в справі змін в Обряді

Оцим поміщуємо в скороченні письмо о. Д-ра Во-лодимира Ковалика, монаха Ч. В. В. в Аргентині в справі змін в обряді:

О. В. К. оправдує себе, чому забирає голос в спра-ві змін в обряді, які мають бути предметом нарад на засіданнях української Єпископської Конференції. В самій справі представляє в той спосіб:

а) Ціль Обряду. — Як мова є природним виразни-ком людських думок, так обряд є виразником нашої віри й почувань. Це не є есенціальне в обряді. Люд-ська віра розвивається, вдосконалюється й почуван-ня змінюються. Тому не дивно, що продовж історії поганських і християнських релігій змінювалися і далі змінюються обряди. Обряд сам для себе не є ціллю, він тільки має нам помогти зовнішно і суспільно ви-разити нашу віру і почування.

Чим більше культурними ставали народи, тим більш культурними, естетичними ставали їхні релі-гійні обряди. Це є незаперечний факт. Поступ у культурі, цивілізації чи й потреби життя дуже ча-сто вирішували обряди, церемонії. Доказом цього Христос, що змінив обряд у своїй Т. Вечері, дока-зом Апостоли, що приміновалися до обставин і по-

треб, доказом творці Східного Обряду — Св. Васи-лій і Йоан Золотоуст, доказом наші Синоди: Замой-ський і Львівський, доказом II Ват. Собор, що див-лячись на нові потреби і обставини нашого життя, приступає до заведення змін в обряді і відчиняє две-рі на створення нових обрядів у самому римському Обряді, який був досі нетикальний.

Тому то обряд має бути чимось живим, впливаю-чим із переконання і глибокого почування. Чинно-сті, дії, зовнішні церемонії ні чим іншим не повинні бути, як тільки виразником внутрішньої віри, вдяки, покори, перед Богом. Тому виконувати обрядові чинності не значить «грати ролю священника, чи бу-ти актором». В обрядових діях має бути «душа» жи-ва, надприродна, повна надприродного життя. Де не-ма того розуміння, цінення, поглиблення, там свя-щенослужителі є «акторами», бездушними манекі-нами, і їм заграти таку, чи іншу ролю все одно.

б) Наша людська природа потребує величності-помпи. Бог тієї помпи не потребує, але нам її треба. Наша природа не є чистий дух а матерія і дух, ма-терія обдарена змислами і почуваннями. Тому там, де ми знаходимо краще, досконаліше відображення

поняття Бога, там знаходимо величавіші святині, престולי, чинності і тп.

Тут автор статті покликуються на вчених, істориків, богословів.

в) Далі говорячи про обряд, муситься брати під увагу географічне положення нашого краю і нашої Церкви. Україна лежить на грані двох світів: Сходу і Заходу, під впливом двох культур — східної і західної. Як людина є сполукою двох світів матеріального і духового і зле робить цей, що заперечує один чи другий чинник, так само на наше національне, релігійне і культурне життя мали і будуть мати впливи: Схід і Захід. Ми творимо постійно синтезу обох цих світів. Отже ми не повинні виключати все, що походить із Заходу, ані негувати все східне. Історія вчить, що із злиття культури грецької і перської повстала нова сильна культура — геленізм, із злиття культури грецької і староримської повстає нова сильна культура римська, західна культура, що панує досі. Крім того ми повинні йти за прикладом інших східних Церков і втворити наш питомий, український обряд, що не був би ні візантійський, ні латинський. Інші східні нації можуть мати свій питомий обряд, чому ми не можемо мати? Наш питомий і відрубний обряд від інших буде цементувати і скріпляти наші національні елементи, національні і релігійні. Тим більше ми повинні робити сьогодні, коли II Ватиканський Собор дозволяє латинському-римському обрядові розщеплюватись, вводити різні національні мови, звичаї, приміняти його до обставин, а навіть кожний єпископ відповідно до потреби може сам рішати. **Отож, коли Папа і Собор дозволяє на таке римокатоликам, то чому ми сьогодні маємо пертись до творення одного «візантійського обряду, чому ми маємо «вичищувати» наші, сотками літ набуті дорібки, що роблять наш обряд зовсім питомим, українським, відрубним від римського і московського?»**

Вартість і значення обряду окремого для народу і Церкви дуже добре розуміли московські чинники, і тому не дивно є, що вони брались за всі засоби, щоб наш обряд знищити. Це мені добре відомо! Вони добилися до Грегоріанського і Східного Інституту катедр і звідтам тлумачили через своїх людей, що не то українського, але навіть «рутенського» обряду нема, що є тільки «візантійський» чи «славянський», що треба розуміти «московський». Так говорив, так писав бл. пам. Королівський із іншими, який використовував довіря Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького і його субвенції, і ніби боронячи «східні» обрядів, все, що було наше, українське! І сьогодні ще дехто його величає! Хай з Богом спочиває, але величати його не годиться, хіба боліти над цим, що дали себе обдурити!

В Галичині* під впливом злуки нашої Церкви із цілою Христовою Церквою втворився наш питомий український обряд. Він поширився на Закарпаття, за море, в Півн. Америку, Канаду, Бразилію, Аргентину і приносив гарні овочі. Справді дехто казав, що це обряд «златинщений» і треба його очистити. Ми знаємо, чим кінчилися такі «очищення» нашого обряду і під чийм це діялося впливом**).

Послухаймо, що говорить про нашу Церкву, а то й обряд проф. Дмитро Дорошенко: «Остаточним результатом Берестейської церковної унії 1596 р. було те, що вона утвердилася лиш на Зах. Українських землях, головню в Галичині. Тут вона протягом XVIII ст. реформувала церковне життя, піднесла освітний рівень духовенства, прийняла консервативний характер і в свою чергу зробилася заборолом української народності проти колонізації. Це вона врятувала Галичину від національної смерті. Вона встигла зробити батьківською вірою і народ кріпкою до неї привязався... З кругів гр. кат. духовенства вийшло національне відродження Галицької України, і сама гр. кат. унія Церква стала тут за останні часи справжньою національною церквою зах. українських племен» стр. 33.

Однак ті, хто сподівався, що церковна Унія улекчить латинізацію і колонізацію українського населення, мусіли завестися в своїх надіях. Поєднана з

Римом Укр. Гр. Католицька Церква... реорганізувалася, скріпилася, пустила глибокі коріння в народній масі, і стала її національною Церквою. Позбувшись колишніх «революційних методів», вона стала чинником консервативним, і з тією хвилиною, на цій території, як каже Липинський, де вона утвердилася, вона прибрала національну відпорність і виявила національну творчість, більшу ніж на тій території виявила Церква православна.

Прошу застановитись: чи може бути краща похвала для нашої Укр. Кат. Церкви з її «златинізованим» обрядом, як похвала оцих двох визначних українських вчених, діячів, патріотів? Значить, що ця церква зі своїм обрядом вповні сповнила своє завдання: Підносила народнього духа до Бога, відновила і сильно розвивала релігійне життя в Народі, плекала і причинилася найбільше до розбудження і закріплення патріотизму! Давала нам культуру — питомо українську культуру! Чи ж дивно, отже, що вороги нашого обряду і народности кривим оком на це все дивились? Чи ж дивно буде, що вони будуть робити все можливо явно і скрито, що б цю Церкву знищити й її обряд зруйнувати? Це робили Поляки і Москалі. Знаємо, що на Лемківщині Поляки посилювали православ'я, помагали до його поширення, бо були переконані, що хто держиться «златинізованого» галицького обряду, цей є завзятим Українцем під національним і релігійним оглядом. А що не могли всіх нараз перевести на польське, тому давай на православ'я, бо, казали, лекше їм піде з православними і скоріше їх переведуть на польське.

г) Москва під ріжними формами закидала нашої Церкви «златинщення» і мовляв її треба «відлатинщити», «очистити». Те «очищення» треба перевести не по душі українському, не, щоб обряд був силою Народу і Церкви української, але, щоб пособляти її обмосковлення. І на це знайшли добрий претекст, плащик, мовляв «очищення обряду» причиниться до скорішого об'єднання Церков, до ефектнішого повернення православних до Католицької Церкви. Чи не гарна ідея, чи не взнесла, чи не свята? І вона дала свої овочі, прийшла реформа, прийшла «чистка» обряду, що свідомо і тенденційно робили наші вороги, а несвідомо в добрій вірі їм помагали таки наші, церковні і світські діячі. —

Так зв. «римське видання» чи реформа нашого обряду — це обмосковщення його! Дуже добре про це пише Іван Долинюк з Огайо в «Шляху Перемоги» ч. 40. з 4.Х. стр. 5. під наг. «Літургічна обнова між православними Українцями». Кожний, хто бодай трошки знає наш обряд, його історію, видання ітд., це саме скаже.

Вважаю ілюзією, що «очищений обряд» причиниться до об'єднання православних (або збілшення релігійности у нас, від ред.). Православні самі зі собою, що мають ніби один і той сам обряд, не можуть об'єднатись, а що говорити з нами? Чейже вони висмівають наші очищення, вони кажуть що це «лапка» на православних і що вони не є такі наївні, щоб не здати собі з цього справи.

І зовсім слушно! У справі об'єднання не йде діло про обряд, тут ходить про **Фундаментальні Догми**, про примат — непомилність Папи Римського і інші правди віри. Греки з Римом сьогодні не говорять про «очищення» обряду, бо не мають в тім згляді ніщо до говорення а бачимо як тяжко, прямо неможливо злучитися. Скільки треба було труду, щоб представники Патріярха Атенагора прийшли на Собор, а вже не згадується про злуку. Тут не обряд головне, а **Догми**. Коли хочемо злуки скорію з нашими православними братами, то хіба покиньмо Рим, відкиньмо догми, яких вони не узнають, а прийде злука з православними Українцями і ще з Москалями. **А коли ми того за ніяку ціну зробити не можемо і не**

(Закінчення на 5-ій стор.)

* не тільки в Галичині але на Волині і Поділлі, доки Москва унії не знесла.

** На Холмщині а останніми часами за апостата Г. Костельника.

Д-р Володимир МУРОВИЧ

Мої враження

з поїздки до З. Д. Америки з нагоди відслонення пам'ятника Т. Шевченкові в 150-річницю від дня його народження.

Відслонення пам'ятника Т. Шевченкові в столиці наймогутнішої держави в світі було незвичайною подією, історичною. Тому нічого дивного, що іменем комітету побудови пам'ятника вислано запрошення до всіх частин світу, де лиш живуть Українці. Чимало вислано запрошень і до Європи, звідсіля зацікавлення серед нас росло і не один бажавби бути приєднаним до відслонення пам'ятника.

Я докладав усіх зусиль, щоб поїхати також до Америки і враз з другими бути приєднаним на цьому великому національному святі. Мої спроможності не дорівнювали труднощам, які нагромаджувалися, щоб опинитися по тім боці океану і у стіп пам'ятника скласти доземний поклін нашому генієві і пророкові. —

А все таки за Божою поміччю пощастило мені виїхати кораблем «Квін Мері» до Нью-Йорку. Кора-

на 10-тій вулиці. Зустріч по кільканадцятьох роках небачення була сердечна і я провів перші хвилини серед своїх знайомих. Я заночував у Вп. Лещишина, щоб на другий день зайти до комітету будови пам'ятника по інформації.

Була нестерпна гаряч вже зранку, коли я вийшов з дому, щоб зголосити свою участь в святі як представник з Німеччини. Мене зареєстрували як члена редакції «Українських Християнських Вістей» і видали мені легітимацію.

Спека збільшувалася, тому я вирішив ще того самого дня виїхати з Нью-Йорку. Пересякне водною парою повітря дошкулювало. В товаристві знайомих проходжує вулицями міста, що поділене на вулиці «авені» і менші, що їх перетинають. Місто своєю нехлюйністю викликає відразу. Відкриті крамниці, які ж не подібні до європейських! Нью-Йорк це мі-

Пам'ятник Т. Шевченкові в Вашингтоні.

бель першої якості, улажений комфортно, в кільках поверхів незмірної довжини, станув немов острів на морі. Хвилі розступалися перед цим кольосом і ми вже за 5 і півдня причалили до американського порту.

23-го червня я найшовся на американському суходолі. Коли корабель допливав, вийшли ми на чердак, а перед нами виринула незнана панорама Нью-Йорку враз з своїми хмародерами, що здалека викликають незвичайне враження, однак приглянувшись зблизька весь чар зникає. Неподалік вітає нас пам'ятник «Свободи», що маєстатично споглядає на море.

НЮ - ЙОРК.

Назустріч мені вийшли члени Зборівського допомогового комітету, Вп През. Паньків і мгр. О. Маланчук, з якими я постійно вів переписку. Старанням Всеч. брата Шайгена прибуло авто від оо. Василя з Глен-Ков, де вони ведуть свій новіціят. Було це для мене великою поміччю у місті мовою і способом життя мені чужім.

В товаристві згаданих панів опинився я незабаром

сто контрастів! Проходимо біля хмародерів і фабрик, що коло них стоять деревляні домики з балконами, партерові або поверхові. Здається повно святинь, а на справді практиковане безбожництво. Мешканці виглядають так, немовби ніколи дбайливо не одягалися. Обличчя чорні, осмалені — це мурини, порторіканці і жида. Чорні дами в товаристві кількох дітей викликають ваше здивування. Приріст їх такий великий, що за кількадесять років можуть опанувати Америку. Вож білі родини мають звичайно одно або двоє дітей. — Вуличні бійки між чорними а порторіканцями повторються майже щодня. Ви не певні за своє життя і мусите їм уступитись! На вулиці серед дня висипляються п'яниці і ніхто їх не будить а поліція здалека їх оминає. —

І це місто, де має свій осідок Організація Об'єднаних Націй, де тут і там віллі багачів? Тут замешкала також жінка колишнього президента Кеннеді пані Жакеліна. Ви не побачите в місті ніяких оголошень на вистави, концерти. Кожній дім має свою телевізію, тому загалом інши розваги не потрібні. Правда є «Метрополітан Опера» для маючих. Тільки всего! Вид міста неестетичний!

І серед отого промислового міста живуть Україн-

ці — ті, що поселилися давніше і новоприбулі. Весь тиждень працюють і щойно в неділю знаходять час на відпочинок. Треба однак признати, що в неділю церква св. Юрія, якою завідують оо. Василяни, переповнена вірними. П'ять Сл. Божих чергуються одна за одною і завжди повно наших вірних. Двічі йдуть провізори за пожертвами, які складають приєвні в ковертах. Це приємно вражає, що мимо поганого прикладу Американів, Українці їх не наслідують. Бо святині, що їх зустрічає раз у раз, це

ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ В НАШІЙ ЦЕРКВІ

(Закінчення)

Але надійно чи ненадійно у філядельфійським католицьким щоденнику «Америка» появилася голос, відважний голос, о. В. Ковалика, ЧСВВ, п. н. «Конституція про Св. Літургію — поступ вперед». («Америка» з 22. липня 1964). Автор в делікатній, але в здецидованій формі піддає сугестії, критикує, оправдує і робить натиск, щоб і наша церква йшла вперед. Варта навести з його статті суттєві місця: «Як цілий Собор, між іншим, має на меті змодернізувати християнське життя, цебто пристосувати життя християн, життя Церкви до нових модерних обставин...». «Говориться у 36-ій точці про можливість впровадження живих мов у всякі (моє підкреслення) Богослуження...». «Саме одна із найважливіших речей, яких вимагає наша природа, — мова, (моє підкреслення)...».

О. В. Ковалик признає, що є між нашим духовенством такі, що любуються у старовині, що бажали б бачити наш обряд збіркою музейних експонатів, або бажали б зробити чистку і привернути обряд до форм з-перед Унії; інші хотіли б обряду з часів св. Володимира, а ще інші із часів св. Василя і Золотоустого.

І далі автор пише: «Однак Собор показав для всіх дорогу, правду. Собор наче сказав: обряд є для людей, а не люди для обряду». І у висліді о. Ковалик стверджує, «що обряд має бути наш, не болгарський, не московський, не візантійський, чи інший, а наш український».

Я цілком задержався довше на думках о. Ковалика, бо його думки вповні покриваються із моїми.

Тяг до зрозумілої мови по церквах бачимо ще й на протестантизмі. Котра тільки нація відривалася від Риму, зараз вводила рідну мову до своїх Богослужень.

Навіть така консервативна церква, як грецька православна в Америці, і та під впливом католицького руху перейшла цього року на англійську мову. А їх церковна мова була таки грецька — тільки тепер мало зрозуміла.

Отже ніхто не встані здержати цього руху.

Позатим ми хочемо, щоб наша віра була оперта на розумі, на знанні, на переконанні; а не була сліпа.

Це мильне переконання декого, що всякі церковні справи, а в тім і мова, є виключно справою священників і єпископів. Католицька Церква, як викляровує теперішня сесія Собору, це не тільки папа, — це і єпископи і священники і вірні. І ми всі маємо не тільки право, але і обов'язок, думати, журитися і дискутувати про церковні справи. Єпископи потребують знати голос їх вірних і потребують їх піддержки; але справжніх вірних, а не індеферентних чи каламутників.

Наша Українська Католицька Церква є одним із найдорожчих скарбів, що ми його принесли на цю імміграцію із батьківщини. Ми пов'язані із вселенською християнською церквою цілого світу, маємо свою внутрішню управу, забезпечені перед постійними розколами, при її помочі тримаємося всюди разом, як жиди при помочі закону Мойсея.

І в додатку маємо між нами, у вільнім світі, нашого архиєрея Йосифа, осяяного славою мучеництва.

Ми мусимо цю церкву не тільки дорожити, але і про неї дбати.

Д. Кузик.

домі сект, яких тут налічується около двісті. Але ніхто до них не навідується.

На 7-ій вул. знаходиться монастир оо. Василян, а напроти нього церква. Але що цікаве, оподалік пан Сурмач гр.-католик відкрив книгарню і в часі Сл. Божої преспокійно торгує. До цього ще лустив радіо, яке надає Богослуження з православної церкви. Це має посмак спрощення, бо і слухається Сл. Божу і одночасно торгується якнайкраще. Чи знають про це оо. Василяни і чи звернули на цю аномалію увагу? Недалеко звідси гарна прилюдна католицька школа, яку ведуть зразково сестри Василянки. До цієї школи ходить около 1200 дітей. Викладова мова у ній англійська — на українську припадає одна година денно а також наука релігії, яку передають отці в українській мові. Українці радо субвенціонують свою школу і нею дорожать. Мені було приємно бачити перед виїздом як діти в товаристві учительок спершу виповнили церкву а по Богослуженні всі парами подалися до школи. Між собою говорили здебільша по українськи, трапляються виїмки, коли говорять чужою мовою. Родичі звертають на це пильну увагу, і карають дітей.

Мій звіт бувби не точний, якби я не згадав про Українців, що замешкують частину Нью-Йорку між 3-ою а 14-ою евені, де поселилися самі наші депісти, — як їх називає стара наша еміграція. Ця частина міста заселена виключно нашими людьми і ви не потребуєте знати англійської мови, бо на кожному кроці зустрінете свою людину, що вам прийде з помічю. Українці всі повищі вулиці заповнили своїми фірмами, крамницями, товариствами, організаціями. Українські написи говорять проречисто, що ви знаходитесь на їхній території. Свої книгарні, свої банки, бари та інші підприємства на кожному кроці. Навіть кіоск з українськими часописами є теж у цій дільниці. Ним завідує старший віком професор Карашкевич, відомий антиквар і бібліофіл. Зайдете до нього по 5-ій після обіду а вже отримаєте «Свободу» або «Америку», чи цікаві книжки. Веде на 8-ій вулиці. Я був свідком, як професор вміє зручно продавати і рекламувати новості. За одну мить продав 10 примірників «Укр. Хр. Вістей», що свіжо надійшли з Європи. Своєю ввічливістю він зеднує собі клієнтелю, а при тому жартує до нескочу.

Вечірною порою наше громадянство часто розважає себе по барах, де лише подається альголь, який запивається мінеральною водою, т. зв. «Джинджером». Вільний день від праці наші використовують на виїзди своїми автами з Нью-Йорку, при чому вже заздалегідь повідомляють себе телефонами, без яких у великому місті годі обійтися. Спосіб життя таким чином відрізняється від європейського.

При цьому треба зазначити, що своє перебування в Америці наші втікачі уважають хвилиним і радо ловлять вістки з Європи або рідного краю. До провідної нашої верстви належать лікарі, адвокати, інженери, а також учителі і професори. Найкраще ведеться нашим лікарям, які знаннями і солідністю здобули собі навіть американську публіку. Характеристичне, що Американці при найменшій недомоганні йдуть до лікаря, через що наші лікарі перетомлені працюю.

Нью-Йорк багатоміліонове місто, розташоване на півостровах і ви змушені їхати попід воду, щоб дістатися до іншої частини міста. І там живуть Українці, і там є гр. кат. церкви а також православні. Підземкою доїжджаєте до Джерзі Сіті, де примістилася редакція ліберального щоденника «Свобода». В Нью-Йорку має свій осідок Український Конгресивий Комітет, популярно званий УККА, що його очолює професор Добрянський. В Нью-Йорку є безліч наших центральних організацій, а праця в них кипить. Українці за короткий час виявили силу, доказом чого є спорудження пам'ятника Т. Шевченкові.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ.

Полагодивши формальності в зв'язку з Шевченківським святом, я рішив уже 24. 6. виїхати — з ог-

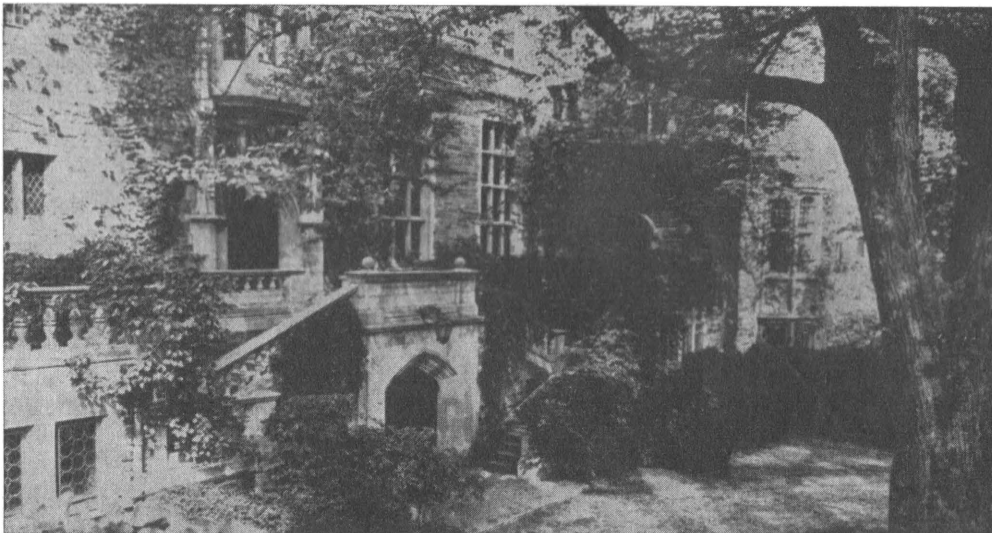
ляду на нестерпну спеку — до Філадельфії. Не користав я з залізниці, а вибрався автобусом. Цей рід комунікації в Америці найбільш поширений, там розбудовані великі автобусові стації, а автобуси відїжджають регулярно у всі сторони Америки. Залізницею подорожують Американці на велику віддаль. Подекуди вже усувають поїзди, коли йде мова про малу віддаль. Автобуси називаються «Грейгендба-си», себто «сірі пси».

Вечером того ж дня я був вже у гостинних Панства інженерів Оструків, де прийшлося мені пробути два дні аж до виїзду до Вашингтону. Я себе почував немов на приходстві, бо в їх віллі простірно, дім потапає в зелені, де свобідно можна віддихнути. Пані Острукова, це українська письменниця, що вже видала кілька повістей, що своєю тематикою заторкують наші визвольні змагання на західно-українському фронті а також події, що проходили в нашій Галичині.

На другий день рано я пішов до наших чільних установ з візитом. Філадельфія, це осідок нашої

це орган нової української партії «Українського Християнського Союзу» (Унії). В «Америці» не можна було стріннути редакторів, всі вже були готові до виїзду до Вашингтону.

Напроти дому «Провидіння» знаходиться церква, що наразі заступає катедру, яка щойно будується. Вже зарисувалися контури і складається враження, що храм св. Софії з Царгороду оживе цим разом в Філадельфії. Багато людей має застереження щодо стилю, та наразі спорити не будемо, бо будова вже почалася і мусимо допомагати, що б будову докінчити. Вірні складають обильні жертви і це є наглядним доказом нашого привязання до рідної церкви. Взагалі в Америці розпочався рух за будовою церков або українських католицьких шкіл. (Недавно відбулося посвячення славної вищої школи-каледжу в Стамфорді, де владикою є Кир Йосиф). Явище відрядне і позитивне! Українська громадськість стабілізувалася в своїх релігійних переконаннях, а ті що відійшли від нас, це тільки доказ, як деякі наші люди хиткі, через щонебудь міняють віру. Їм зда-

Монастир оо. Василиян в ГленКов, де міститься в чудовім положенні над берегом моря серед зелені 100 моргівого парку — новіціят молодих питомців.

митрополії, Провидіння — великої католицької організації, за яку зводять наші люди бій, щоб збільшити свої впливи. Тут редагується наш католицький журнал «Америка». Донедавна його редактором був відомий публіцист і журналіст Вп. Зиблікевич, який, на жаль, відійшов з цього посту. Колись це був славний щоденник, сьогодні в наслідок пересунення опинився в руках націоналістів, що лише свої статі поміщують і надають йому тенденційний характер. Архипархияльним органом є журнал «Шлях», а редактором по уступленні проф. Ісаєва став д-р Мидловський.

Місто Філадельфія це осідок т-ва Українських Комбатантів, ЗУДАКУ, що його агенди тепер дуже змаліли, Театру під орудою Шашарівського, численних наших інституцій, підприємств, банків і крамниць.

На вулиці Франкліна зосереджується наше релігійне і культурне життя і туди я подався, щоб скласти в першій мірі поклін нашому Митрополитові Кир Амвросієві, але з огляду на свято у Вашингтоні авдієнції були відкликани. Тому я обмежився візитом у рекордового секретаря Вп. Спринського, коли не було можливим стрінутися з през. «Провидіння» о. Тиханським. Наша зустріч була приятна і я інформував його про наше релігійне й національне життя в Мінхені. Я передав йому наш новий журнал «Українські Християнські Вісті» і тут розвинулася дискусія — яке їхнє завдання. Я зазначив, що

ється що вони поступають правильно а потому топляться в американському морі. Є теж і деякі наші священники, які легкодушно змінили віру — ради лакомства і перейшли до іншої церкви. Але це виїмки!

Я ще був іншим разом в Філадельфії і тоді склав візиту нашому митрополитові. Був теж на авдієнції Вп. Стецько. Немав я щастя зайти до молодецких католицьких організацій і не знаю їхньої діяльності! —

В ДОРОЗІ ДО ВАШІНГТОНУ.

Наблизився день 27. червня, день великого свята і національного підйому у Вашингтоні. Все що жило, виїжджало з Філадельфії, щоб взяти участь у відслоненні пам'ятника нашому безсмертному Кобзареві. Вибралися теж Панство Оструки і я за їх ласкавістю примістився у їх вигідному авті. День був гарний і все віщувало погоду. На небосхилі ні хмаринки, сходяче сонце золотило нашу дорогу а ми все віддалиювалися від побережжя і з усієї сили спішили на захід. Перед моїми очима зарисувався новий краєвид, досі мені незнаний.

Проїжджаємо асфальтовими автострадами, вїддуктами, то мостами і перетинаємо широкі поля і ниви, але ніде не зустрічаємо ні сіл, ні міст, як це було у нас, з гарними церквами. Їдемо попри дрібні ліски. Тут і там фарма а навколо неї лани пшениці, вже зі-

браної або залишеної, лани кукурудзи, бараболь і конюшини. Око не має де спочити і дорога видається нам нудною. Але ми на це не зважаємо, ми задалегідь переживаємо ту історичну подію, що нам Господь приготував, коли не вдалося нам побудувати держави! Це свято, це рекомпензата за наші страждання, за наше поневіряння.

Сонце щораз сильніше припікає і здається, що не витримає цієї спеки. А як хто собі пригадає наші святкування в краю, коли ніколи не обійшлося без дощу. Так було в 1914 р., коли ми Соколи і Січі зібрані на площі Сокола-Батька, прикладно мокли. А тим разом нас Господь поблагословив сонцем заллятою дщиною. Тому ніхто не нарікав, а радів, що дожив епохальної події!

ВАШІНГТОН.

Тріумфальний похід української нації.

На означену годину ми вже були в місті. Місто прибрало святковий вигляд. Безліч авт і автобусів з українськими прочанами над'їжджало з усіх сторін. Все замаєне в синьо-жовті прапори або хоруговки. Як раз похід рушив!

Від монументу Вашингтона вже маршують молодечі організації, а напереді мають прапори. Серце радується на вид 30.000-ої молоді, що з усіх закутків Америки і Канади прибула, що б віддати поклін національному пророкові, щоб скріпити себе на душі. Маршує Пласт, Сум, Одум, бракує лише союзу католицької молоді, а може мені так здавалося. Юнаки в одностроях, а дівчата в народних строях. З обох боків вулиці приглядаються маси глядачів, з вікон кам'яниць придивляються Американці. Оплескам немає краю. За ними маршували українські і американські комбатанти. Йдуть бадьоро а піт спливає з їх чола, але витримують. На переміну йдуть хори і оркестри, з яких філадельфійська в гарних козацьких строях. Бачимо різні організації з усієї Америки і здається не бракує нікого! Навіть чужинці включилися до походу. Був це імпозантний похід, що перевищав наші походи в краю. Радіємо і дякуємо Господеві!

Кольона за кольоною входять на площу біля пам'ятника. Представники преси і запрошених організацій заняли відповідні місця для них призначені. — О 12.45 голосники повідомлюють про приїзд през. Айзенгавера, а з ним приїзд владик і почесних гостей. Зривається буря оплесків. На естраду виступає проф. Лев Добрянський і відкриваючи свято, передає слово нашому митрополитові Кир Амвросієві. Митрополит виголошує молитву українською мовою, так нам знаму: «Отче наш», але поодиноким прошення в молитві лучиться з інтенціями для українського народу. Всі з затасним віддихом заслухані, ніщо не ворушить поваги хвилі. Падуть слова важкі, мов олово, достосовані до події. Ще ніколи не доводилося нам чути їх в такій формі. Наш митрополит гідно запрзентував нашу церкву і наш нарід.

Після молитви перший забрав слово голова комітету проф. Роман Смаль-Стоцький, вказуючи на велике значення відкриття пам'ятника Т. Шевченкові. Він вітає Айзенгавера та приявних духовних і світ-

ських гостей. През. Айзенгавер, зворушений оваціями, що на його адресу не переставали лунати, забирає слово.

Він між іншим говорить: «Ця статуа — хай буде символом для всіх! Вона буде промовляти до мільйонів поневолених та домагатись волі доти, доки вона не прийде. — Запевняємо, що хочемо, щоб всі були вільними. Відкриваючи сьогодні цей пам'ятник, даємо світові статую Шевченка, геройського поета України і символ борця за волю! Дай Боже, щоб в усьому світі запанувала воля і мир!».

Після промови президент підійшов під пам'ятник, оточений Українцями, і відкрив перед зібраною громадою поета в бронзі — в молодому віці. В цій хвилині хор започаткував «ЗАПОВІТ»: «Як умру, то поховайте мене на могилі», що підхопили тисячні маси народу. Пісня пліла в простори, немов молитва до Господа! Був це кульмінаційний момент, що не одного зворушив до сліз. В мене застиг голос, я стояв на radoцах! — моїм переживанням не було краю!

Потому чергувалися промови конгресменів, які в своїх промовах прославляли поета як борця за волю і осуджували катів України, що позбавили її свободи. През. Лисогір прочитав грамоту, яку вмуровано в п'єдесталі пам'ятника. А митрополит Кир Йоан короткими словами поблагословив пам'ятник.

Акт відкриття пам'ятника закінчено відспіванням національного гимну «Ще не мерла Україна». Приявни відспівали його з такою силою, що відгомін нісся по цілому Вашингтоні. Український нарід ще ніколи не виявив такого об'єднання, як в цю хвилину. Ентузіязм заволодів нами, а нас було понад 100.000.

Після відслонення відбулася дефіляда молоді з прапорами, що схиляли їх в сторону пророка, який немов живий благословив їх у поході до волі. Прордефілювали теж ветерани та різні організації! Свято закінчилося, але нарід не відступав. Кожний з окрема підходив під пам'ятник, вдивляючись в немов живу постать поета. Так по мистецьки зобразив різьбар Молодожанин з Вініпегу Шевченка. Поет в молодім віці спішить вперед і кличе за собою свій нарід до бою! — Був це Великий, Незабутній День, Український День!

Ціле по полудне підходили під пам'ятник приявни, знималися на тлі пам'ятника групами і окремо. Можна було бачити кол. галицьких священиків, що виховані на ідеалах поета, залишилися йому вірні, тому так всеціло взяли участь!

Свято пройшло згідно з пляном. Ізза спеки було кілька зомлів але без трагічних наслідків. Забрало води і тут комітет не подбав про цю сторінку.

Того ж дня відбулися два концерти а молодь на площі пописувалася вправами, хореографією, танками, відаючи в той спосіб пошану великому поетові і маляреві. —

О год. 9-ій почався бенкет з промовами і привітаннями. Святкування закінчено о 1-ій попівночі. Ніхто не хотів відійти на супочинок. Будучи під враженням небуденної імпрези пізно над раном вспокоїлося українське бурхливе море, що б у неділю наступного дня піти до церкви і там скласти подяку за пережиті хвилини.

(Далі буде).

Читайте Українські Християнські Вісті,
орган української християнської партії
на еміграції!

Посмертна згадка

з приводу смерти полк. Андрія Мельника.

В дні 1-го Листопада 1964 помер Андрій Мельник, б. полковник СС-ів і Провідник українських націоналістів.

Згадуючи покійного треба підкреслити його високі вояцькі вальори! Як комендант сотні УСС відіграв визначну роль в житті першої української військової формації. В часі наступу Москалів попав в 1916 р. на Лисоні в полон, в якому пробув до осені 1917 р., коли то разом з другими полоненими вибирається до Києва і тут при боці полк. Коновалця стає до праці при будові української держави.

В приватному житті все поважний, маломовний але привітний і нами товаришами люблений! Тому з'єднував собі прихильників як у вищих так у нижчих рангою. —

Як кожній чоловік мав свої похибки і ту на рахунок його стратегії належить підкреслити його неабдуманий крок, коли разом з Коновальцем відмовляється від виїзду СС-ів до Львова, коли Ляшки вчинили повстання проти української влади в Галичині. А потому в два тижні пізніше як начальник штабу СС-ів працює над оперативним планом у боротьбі проти Гетьмана Скоропадського. Кампанія вдалася, гетьман уступив а в парі з тим слідував найзд большевиків і від цього часу котиться наша державність до упадку. —

По програні наших визвольних змагань осів у Львові, де веде конспіративну роботу проти Польщі аж доки не виїхав за кордон, щоб стати на чолі організації Українських Націоналістів.

Тому годиться відрізнити два етапи в його прилюдному житті: Його вояцький виступ як коменданта сотні УСС-ів в часі першої світової війни, де здобуває собі загальне признание зі сторони військової команди!

Другий етап це його служба при СС-ах і хибний крок, коли не годиться піти з поміччю Львову, своїй вушій батьківщині, де була б виграна зразу і полк. А. Мельник не потребував би каратись по програній по лядських тюрмах. А вже найбільше нещасне потягнення його і Коновалця, коли за намовою соціалістичного Уряду, а зокрема Винниченка і Петлюри виступив по сторони повстанців і повів стратегію проти Гетьманату. —

Стрінувшись з ним по війні у Львові, як його товариш з гімназійних часів, нераз я вказував на його помилку у виступі СС-ів проти Гетьмана і він мені признавав рацію. —

Будучи спокійної вдачі волів затишне життя, тому радо вступив до праці в добрах галицької Митрополії а відтак навіть втягнувся до громадського життя і став першим головою католицького спортивного товариства молоді «Орли», щото рік-річно відбували свої справи над рікою Лімницею. Це становище осягнув завдяки своїй релігійности а рівночасно військовости.

Цей зворот в його житті належить приписати впливам відомого адвоката д-ра Ст. Федака, що визначався великим релігійним наставленням, в якого родині А. Мельник одружився. Смерть Коновалця вириває його з рядів отой конструктивної праці а його пост голови Українських Націоналістів не дає вже результатів, коли до цього приходиться до розламу націоналістів на два угруповання а відтак навіть на три. —

Наші націоналісти видвигають, як велику його

своїми гніздами вкрила була цілу Галичину і високо несла прапор наших визвольних змагань.

Довгий час тужило Поділля по ньому! Залишилася добра слава по тому, що всім українським дорожив, що все життя віддав для розбудови релігійного і національного життя, що завжди закріплював до праці в Соколі кожного, кому було дороге ім'я нашої сокільської організації.

Д-р В. М.

заслугу керуванню операцій під Мотовилівкою, хоч це було руйнуванням власної держави, яке стягнуло большевію на наші землі. Тому з усякою рішучістю треба кампанію під Мотовилівкою (сама назва вказує, що тут щось замотаного), уважати за фатальний крок в стратегії наших Січових Стрілців. —

Найвищий проте час з віддалі подій і при нагоді смерті полк. Мельника стати відкрито до реабілітації Гетьмана Скоропадського, за якого правління Україна стала на ті часи упорядкованою державою, з двома університетами, академією наук і безліччю гімназій і народніх шкіл.

Вину поносять ті, що взоруючись на французькій революції воліли вибрати владу директорії чим гетьманщину.

Оба провідники вже перед судом Божим і певно здають звіт зі своєї хибної дороги, але це є апелем для теперішнього покоління критично поставитися до боїв проти Гетьманату як також проти відмови помочі Львову. Через Львів дорога до Києва а не через Мотовилівку!

Відаючи належну пошану покійному за великий вияв патріотизму в перших днях революції а відкидаючи акцію соціалістичного уряду Директорії проти Гетьмана, признаймо наші помилки і занедбання. Станьмо до праці на основі нашої традиції а тоді по словам нашого віщого поета: «Забудеться срамотна година і оживе добра слава, слава України!»

Д-р В. Мурович, четар УГА.

НАДІСЛАНІ ВИДАННЯ.

1. Люрдська Пані — Володарка Піренеїв.

Автор і видавець книжки о. Василь Прийма, священник в Тулузі — Франція. Сторін друку 78. Окладина Марії Гарасовської-Дячишин. Наклад 3000 пр.

Перед нами найкраща праця в українській мові, хоч досі чимало було видань на цю релігійну тему. Писана поезією і прозою робить сильне враження на читача, який не відриваючись читає за одним віддихом до самого кінця.

Книжку прикрашають ілюстрації з місця об'яви і паломництв. Оформлення переходить нашу уяву. Друк на сніжно білім папері викликає непереможне почування! Здається дотикаємося святої речі і в نابожности читаємо.

Всечесний автор як великий почитатель Матері Божої в Люрді змальовує нам в гарній поезії чар самої появи, відбуті паломництва і дає в руки лектуру кожному з нас, що находимося на скитальщині і шукаємо виходу. Книжку можна поручити читаючій публиці як найбільшу цінність!

2. Д-р Юліян Рабій в Ютиці. ЗДА. «Орхестра в УСС».

Спомини про орхестру УСС, написані в 50-ліття виступу УСС, поміщені в «Америці» в числах від 146-155.

Хтож інший міг написати історію орхестри в УСС, як не сам ініціатор і основний орхестри? З докладністю історика переповідає нам автор подію, як знечевя зродився задум створення орхестри і як був зреалізований.

Одинока це орхестра в 25 корпусі ген. Гофмана, куди належали Усусуси, що при кожній нагоді виступала, чи тоді, коли треба було грати при дефіляді, чи відході в поле, чи на похоронах упавших стрільців, чи при інших нагодах. Написані спомини на підставі джерел і в тому велика їх вартість. Читаючи їх оживають сцени зі стрілецького життя, з кожної ситуації, веселі чи сумні, які говорять про наші настрої, про наш підйом духа, про наше завзяття у боях з ворогом!

Гарним стилем зображені усі перепетії від основання аж до ліквідації орхестри. Читається і жаль виступає на згадку, що ворог в так підступний спо-

Д-р Семен Шевчук.

Відповідь Вп. Д-ру Квітковському

До
Хвальної Редакції «Українські Християнські Вісті».

Відповідь Панові Др. Квітці-Квітковському на його статтю під заголовком: «Еретичні думки про нашу Соборність і про Велику і Західну Україну», я помістив у «Християнських Українських Вістях» з травня 1964 р., Мінхен, мої завваги на Вашу статтю.

Шановний Пане Докторе!

Я є сталим читачем і передплатником журналу «Самостійна Україна» в Чикаго. Вичитавши Вашу статтю за місяць січень 1964 р. в вище згаданому журналі під заголовком: «Еретичні думки про нашу Соборність і про Велику і Західну Україну», я помістив у «Християнських Українських Вістях» з травня 1964 р., Мінхен, мої завваги на Вашу статтю.

Ви представили у Вашій статті невірно під оглядом фактичним і правовим: 1) справу проголошення Західно-Української Народної Республіки 18 жовтня 1918 р. на українських землях, які належали тоді до Австро-Угорщини;

2) справу перебрання влади від австрійського уряду на річ проголошеної ЗУНР дня 1 листопа. 1918 р. і 3) справу об'єднання ЗУНР з Українською Народною Республікою на східно-українських землях.

Я натомість у відкритому до Вас листі поміщеному в «Українських Хр. Вістях» представив перебіг вище згаданих подій вірно і в згоді з фактичним їх перебігом. Вам однак виглядають мої твердження в дечому неясні і Ви вивали мене в журналі «Самостійна Україна», щоби я заявився на Ваші запити звернені до мене в вище згаданому журналі. Запитів тих є 6-ть, а я н а них радо відповідаю.

Запит перший: Питаєте мене, чому Галичани святкують день першого листопада, як день проголошення незалежності ЗУНР на етнографічних українських землях Австро-Угорщини, т. е. на землях Східної Галичини з граничною лінією Сяну з влученням Лемківщини, північно-західної Буковини і Карпатської України, хоч проголошення незалежності цих земель наступило 18 жовтня 1918 р. — а не 1 листопада 1918 р.

Відповідь: Проголошення вище згаданих земель в ЗУНР для 18 жовтня 1918 р. Українською Національною Радою і вибір Президента для вище згаданих земель в особі Др. Є. Петрушевича мусіло наступити в двох окремих етапах.

Легко було проголосити голословно 18 жовтня ЗУНР, але важче було перебрати на вище згаданих землях владу від австрійського уряду, обсадити уряд своїми надійними людьми і пустити в рух державну, адміністративну машину. Молодь наша переважно служила в австрійському війську. Тому тре-

сб не тільки зліквідував нашу частину, але забрав нам все, що було дороге. Останній виступ оркестри проймає вас дрожжю не менше тих, що мусіли зложити музичні інструменти!

Праця написана з такою докладністю, що здавалося, що нічого не треба додати, коли нараз появляється пашквіль з під пера А. Кігічака, теж музиканта, а який не маючи аргументів, як обезславити спомини, бо він їх не написав, наводить самі дрібнички, які мали місце по відході автора до іншої частини УСС. Але в якому тоні наш критик коментує?

Місто віддати належне признання за вичерпну працю, він глузує з автора, не здаючи собі справи, що він як підстаршина винен авторові як старшині пошану навіть тоді, як вже сам найшовся в цивільку.

Цікаво, що «Америка», так поважний орган, дозволила на цю неістотну репліку, коли своєю статтею Кігічак нічого не вніс до мерітум справи!?

З огляду на велике значення споминів, які становлять причинок до загальної історії УСС, належало видати їх окремою відбиткою.

ба було зібрати на вище згаданих українських теренах військові частини зложені з Українців, зорганізувати відповідний персонал до обсадження державних урядів і т. п.

Все це вимагало багато надлюдських заходів, трудів, виїздів на провінцію зі Львова і т. п.

Остаточно в часі від 18 жовтня до 31 жовтня зібрано у Львові понад 1000 українських вояків-Галичан і при їх допомозі перебрано в ночі в 31 жовтня на 1 листопада 1918 р. у Львові і на терені Східної Галичини владу від австрійських урядовців. Сталося це без поважніших перешкод, зокрема без розливу крові. По перебранні влади від австрійського уряду Президент ЗУНР Др. Є. Петрушевич виїхав до Відня і нотифікував утворення ЗУНР всім державним австрійським установам і всім амбасадорам чужих держав.

По перебранні влади 1 листопада 1918 р. від австрійського уряду, себто по закінченню другого етапу проголошення ЗУНР політичний провід нашої Держави проголосив день Першого Листопада повсякчасно святоточним пам'ятним днем воскресення нашої Державності на Галицькій Землі по 600 літній неволі.

На Ваші запити під 4 і 5, яке мало бути відношення Буковини і Підкарпатської України до ЗУНР відповідаю: Всі три «землі» Галичина, Буковина і Підкарпатська Україна входили в склад ЗУНР. Якщо йдеться про Буковину то треба зазначити в тім місці, що на проголошенні ЗУНР дня 18 жовтня і на нарадах, які довели до цього проголошення брали участь визначні політики Буковини а то: Барон Василько, Попович Омелян посол до буковинського Союму, проф. університету Др. Смаль-Стоцький. Делегатом Української Національної Ради для Буковини обрано Омеляна Поповича. В Чернівцях перебрала владу Укр. Нац. Рада 6 листопада 1918 р. — неможливим однак було з причини воєнних подій зорганізувати поважнішу військову силу. З цього скористала Румунія. 11 листопада 1918 р. перейшла границі Буковини румунська дивізія, заняла Чернівці, а на протязі тижня зайняла цілу Буковину.

Закарпатські Українці бажали також злучитися з Галичиною. 18 жовтня 1918 р. надіслано від чільних діячів Закарпаття листа до Української Національної Ради у Львові, в якому була зложена заява про бажання злуки Закарпаття з Галичиною. Закарпаття однак зайняли Мадяри по кількатижневих боях Карпатчиків з Мадярами. Поручник Степан Ключурак, який проводив відділом Закарпаття в боях з Мадярами, перейшов зі своїм відділом остаточно до Галичини і злучився з Галицькою Армією. У травні 1919 р. Румуни прогнали мадярських большевиків зі Закарпаття, а Центральна Рада в Ужгороді проголосила 8 травня 1919 р. злуку Закарпаття з Чехо-Словакією. Цю злуку затвердила Конференція великих держав 10 вересня 1919 р. в Сен-Жермен під умовою забезпечення Закарпатській Україні широкої автономії.

Ваш другий запит звучить: «Який правовий статус з точки зору внутрішньо-конституційного та міжнародного права мала Західно-Українська Народня Республіка? Була це повністю Самостійна Суверенна Держава, чи тільки автономна держава? Якщо ЗУНР не була самостійною і суверенною державою, то вона не мала права підписувати будь яких зобов'язуючих міжнародних актів, а тим самим і договору в Хвастові дня 1 грудня 1918 р. і акту з 22 січня 1919 р. в Києві. Якщо підписала — то ці акти були без будь-якої зобов'язуючої сили.

Третій запит звучить як слідує: «Якщо ЗУНР не була суверенною державою у розумінні міжнародного права — то чи акт соборності з 22 січня 1919 р. не можемо уважати «Революційним Актом» всієї української нації?»

На повижчі два питання моя заувага слідує.

Маніфест австрійського цісара Карла I з 16 жовтня 1918 р. заповідав федерацію усіх національних територій кожного народу живучого на території Австро-Угорщини в одну союзну державу. Маніфест признавав кожному народові Австрії право самоозначитися на своїй національній території і закликав підавстрійські народи утворити з парламентарних послів «національні ради» та проголосити свої національні держави. Австрійську Федеративну Державу мали право творити слідуєчі національні держави: Німецька Австрія з німцями з Альп і Судетів, 2) Галичина з Українською Східньою Галичиною, українською частиною Буковини і зі землею замешканою українським населенням на Підкарпаття, 3) корінні чеські землі і 4) італійська Ілірія, 5) польська західна Галичина.

Очевидно маніфест цісара Карла I не давав ніякому підавстрійському народові права відорватися від австрійської держави. Натомість всі національні держави підавстрійських народів мали обов'язково створити федеративну, а радше Конфедеративну Австрійську Державу. З цих причин Західньо Українська Народна Республіка не могла 18 жовтня 1918 року злучитися з наддніпрянською Україною, бо таке злучення означало б відірвання частини австрійської держави від цілості Австрії, що творило б після обов'язуючого тоді австрійського карного права істоту злочину головної зради. Так докладно розуміли цю справу члени Української Національної Ради дня 18 жовтня 1918 р. між якими були наші галицькі і буковинські найвизначніші правники, а тому УНР-а не могла 18 жовтня 1918 р. проголосити, як Ви цього бажаєте — злуки ЗУНР-ки з Українською Державою над Дніпром.

Якщо йдеться про це, чи проголошена 18 жовтня 1918 р. ЗУНР була дня 18 жовтня 1918 р. вповні суверенною і незалежною Державою при узглядненні патенту цісара Карла I, — чи тільки автономною, то це питання не має ніякого в нашому случаю правового значення. Шкода на цю тему щобудь писати і про це думати.

Ви забули мабуть, що Австрія, як держава народів в наслідок вибуху революції у Відні, дня 12 листопада 1918 р. розпалася, що тоді усунено від влади цісара Карла першого і що в наслідок революції всі підавстрійські народи утворили свої власні національні, незалежні держави. Давна многонаціональна Австрія перемінилася по революції у невеличку австрійську республіку з чисто німецьким населенням.

Є добрим правом кожного народу проголосити на своїй власній території свою власну державу і назвати її суверенною. На це не треба від нікого постороннього мати зіволення, бо кожний народ сам, як такий є джерелом суверенності для своєї землі, а тому має право рядити і собою і своєю землею — після своєї впадоби. До розвала Австрії себто до дня 12 листопада 1918 р. українська людність підавстрійських земель бажала по проголошенні своєї держави (18 жовтня 1918 р.) позіставати в рамках федеративної, чи конфедеративної Австрії. Справа — якою мала статися нова Австрія — Федеративною — чи Конфедеративною Державою — не зістала вирішена патентом цісара Карла I — це мала вирішити Конституція держав нової Австрії. До цього однак не дійшло, бо 12 листопада 1918 р. вибухла в Австрії революція, усунено від влади цісара Карла I, а народи, які мали утворити нову Австрію, від цього заміру згідно відступили і потворили свої власні суверенні від нікого незалежні національні держави.

Беручи це все до уваги Українська Національна Рада у Львові взялася за правне зорганізування нашої держави. Секретаріат військових справ зорганізував в короткому часі взірцеву на європейський лад виеквіповану нашу 100 000-ну армію, яка держала в своїх руках через 7 і 1/2 місяця цупко цілу Східню Галичину (крім Львова і Перемішля). Видано цілий ряд законів, якими упорядковано адміністрацію, судівництво, публічну безпеку, шкільництво, земельні справи, урухомлено залізницю, пошту та

З поезій Романа Метельського

БЛИСК БОЖИЙ

Давно до тебе, мирної держави,
Зійшов апостол із святим хрестом,
І у твоїй столиці над Дніпром
Прорік великість Божої всеслави

Князі ввійшли до тебе мудроглаві,
І засіяла ти тоді добром —
З святинь, покритих золотом-сріблом,
Блискучі в небо зносились заграви.

Від цього блиску із твоєї слави
В сусід іскрилось око їх лукаве,
Й повів на тебе їх сатанський дух.

Щоб Божої у світ не понесла ти слави,
Для неї в тебе, щоб загинув слух —
Злий дух додумав знищить культ держави.

телеграф і т. п. Словом впроваджено на території нашої держави нормальне життя. У нас ніякої революції ані бешкетів не було. Панував всюди взірцевий лад і порядок. Уряд нашої держави не був однопартійний, в ньому брали участь всі партії, які в тому часі на терені ЗУНР існували. Ми показали світові, що ми вповні дозрілі до побудови своєї власної держави.

У війні з Польшею ми упали — не з власної однак вини — а тільки з причини браку зброї, потрібних боєприпасів та відповідних капіталів. Також наддніпрянська Українська Народна Республіка була вповні суверенною Державою, особливо по проголошенні IV Універсалу 22 січня 1918 р., а тому Ваші турботи, Пане Др. Квітковський, про це чи ЗУНР була дня 18 жовтня 1918 р. чисто самостійною, чи федеративною державою — злишні. Напевно однак в обличчя міжнародного права ЗУНР сталася вповні суверенною і незалежною державою по дня 12 листопада 1918 р. т. е. по розвалі цісарської Австрії — а тому представники ЗУНР мали вповні право підписувати з представниками УНР договори і в Хвацькові дня 1. 12. 1918 р., і акт злуки 22 січня 1919 р., і погодитися на закон Трудового Конгресу України з 28 січня 1919 р. не може бути вважаний «Революційним Актом», який не зобов'язував нікого до нічого — як цього Ви бажаєте — натомість цей акт був двостороннім правовим договором про об'єднання ЗУНР з Наддніпрянською Україною. Цей двосторонній договір про об'єднання спертий на законі Української Національної Ради в Станиславові з дня 3 січня 1919 р. передбачував виразно, що декларація про об'єднання обидвох Україн проголошена в Києві 22 січня 1919 р. станеться ефективною і зобов'язуючою для обидвох українських держав тільки тоді, як її затвердить осібним законом спільний парламент скликаний з представників обидвох українських держав. У тім законі мала бути признана також ЗУНР територіяльна автономія предвиджена законом про об'єднання виданим Українською Національною Радою в Станиславові дня 3 січня 1919 р., її час тривання і розміри. До часу видання такого закону через Спільний Парламент зложений з представників обидвох Україн — владу цивільну й військову на терені ЗУНР мала виконувати Українська Національна Рада в Станиславові через своїх відпоручників.

В наслідок воєнних подій не зійшовся спільний парламент з обох Україн, закону про об'єднання обох українських держав не видав, в слід за чим існують дві України, Галицька (ЗУНР) і Наддніпрянська (УНР).

(Дальший тяг в слідуєчому числі)

Загальні Збори Комбатантів УГА в Мінхені

По ліквідації воєнних частин УГА створено на терені Галичини Українську Військову Організацію як продовження Української Галицької Армії, яка мала конспіративні завдання. —

З невідомих причин ми самі цю потрібну організацію запроторили так, що не лишалося нам нічого іншого, як створити товариство комбатантів УГА, яке

ТІ, ЩО ВІД НАС ВІДІШЛИ:

В дні 16. 1. 1965 померла по недовгій недужі забезпечена в св. Тайни бл. п. Марія з Заячківських Томашівська, вдова по проф. університету, історикові Степанові Томашівському. Довголітній науковий працівник Українського Наукового Інституту в Берліні та Українського Вільного Університету, довголітня голова Марійської Дружини, дячка численних громадських і церковних установ у батьківщині і на еміграції полишила по собі жаль у тих, що її знали. Політично належала до організації Гетьманців. Похована в дні 20. січня 1965 на кладовищі Вальдфрідгоф. Численна громада відпроварила її на місце вічного супочинку. Над її могилою промовляв о. д-р Гриньох, який підніс її великі заслуги як голови Марійської дружини і її вальори душі. Пані Блянка Баранова підкреслила її великі заслуги в жіночому русі а ректор Орелецький пращав її іменем університету, прославляючи як визначну наукову силу. Висловлюючи наші спочування її родині з окрема о. Деканові Томашівському пращасмо заслужену католицьку дячку а чужа земля хай буде її легкою.

А Л І М Е К С

ВИСИЛКА ПАКУНКІВ ДО СХІДНІХ ДЕРЖАВ

зовсім без мита для приймального
за потвердженням одержання посилки
також грошеві перекази
на долярній базі для закупу товарів
(за виїмком ССРСР)
через уповноважену німецьку спеціальну фірму, яка
втішається повним довірям харитативних і державних
установ:

Польща
ССРСР
ЧСР
Мадяри
Румунія

**ALIMEX — G.m.b.H. München 2, Neuhauserstr. 34/V,
oder München 33, Postfach 67 Tel.: 55 06' 41**

При жаданні безплатних проспектів просимо подати
бажану країну і покликатись на оголошення
в «Українських Християнських Вістях».

Переписка з фірмою ведеться українською мовою.

би мало за завдання нести славу УГА, відзначувати важні воєнні річниці.

З тією метою основано **Товариство комбатантів УГА в Мінхені** і перші загальні Збори відбулися перед трьома роками. — Скільки треба було побороти упереджень, та в часі нарад виявилось, що навіть самі старшини УГА ставляться вороже до цієї формиції, в якій приймали колись участь. В часі дебат дійшло до цього, що коли поставлено внесок, що б в правильнику товариства зазначено, що **Роковим Святом товариства являється День 1-го Листопада** як завязок Української Галицької Армії — на спротив д-ра Хробака рішено того свята в правильнику не вмістити! Всего можна було сподіватись, але не цього! Старшини піддалися суггестії людини, що вже належала до партії, байдужої до визвольних змагань. Але коли інші організації давали ініціативу до відсвяткування нашого першого державного Свята, старшини всі як один сприймали участь в цих роковинах!

Товариство УГА розпочало свою діяльність даючи доповіді на тему наших визвольних змагань. Товариство налічувало поперх 20 комбатантів.

По двох каденціях прийшло до вибору нового голови і управи, яку очолив пор. Степан Шах, б. проф. і директор гімназії в Перемишлі, відомий громадянин в краю. — Ми певні, що з його вибором товариство УГА краще зорганізується, та займеться улаштуванням доповідей для ширших кругів нашого громадянства зокрема для молоді, що б на зразках наших боїв представити наші змагання, нашу бувальщину.

На пресовий фонд «Укр. Хр. Вістей» зложили:

Д-р Новаківський — 25 дол., д-р Воєвідка і д-р Шевчук — до 20 дол., д-р В. Прокопович — 7 дол., Іван Кузич-Березовський — 10 дол., проф. М. Чемний — 7 дол., Іван Журківський, Богдан Ухач і Василь Спісарчук — по 3 дол., Іван Мельник, Іван Біловський і Михайло Кушнір — по 2 дол., Теодор Капечук, М. Небоженко, Стефан Ковач і Анна Тимків — по 1 дол., один незрячий Лолінець — 2.50 дол.

Окрема дяка за княжий дар Вп. Інж. Д. Кузикові і Вп. Д-рові Гілеві.

УКРАЇНСЬКІ ХРИСТІАНСЬКІ ВІСТІ

UKRAINISCHE CHRISTLICHE NACHRICHTEN

erscheint 1 mal vierteljährlich

8 München 23, Postfach 1003, Bundesrepublik Deutschland.

Herausgeber: Ukrainische Christliche Union.

Geschäftsführer: Dr. Wolodymyr Murowytsch.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і виправляти мову.

Передплата:

Европа	1 ч.	піврічно,	річно
	2.—	4.—	8.—DM
Europa	1 Nr.	halbjährlich	jährlich
	2.—	4.—	8.—DM
В заоканських краях	1.—	2.—	4.—\$

Satz und Druck: Leo Andrejef, 8 München 5, Kohlstr. 3b.

До членів «У. Хр. Союзу» і читачів журналу «У. Хр. Вісті».

З причин — від нас незалежних — наш журнал не міг появитися скорше, тому прохаємо вибачення!

Від Редакції «Укр. Хр. Вістей».